

หลักการค้าเงินชีวิต
ที่น่าพอใจ

พุทธทาสภิกขุ

หลักการดำเนินชีวิต ที่น่าพอใจ

พุทธทาสภิกขุ

หลักการดำเนินชีวิตที่น่าพอใจ

ธรรมบรรยาย โดย

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

แสดง ณ สวนโมกขพลาราม ไชยา - ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๓

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

กองทุนห้องสมุดศาลาจำปรีดน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

กองทุนเสถียรธรรม เสถียรธรรมสถาน

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้

ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมทาน

ติดต่อโดยตรงได้ที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ๑๑๒๐

โทร. ๕๘๓-๔๒๔๓, ๕๘๔-๓๐๗๔

อาสาสมัครจัดทำต้นฉบับคอมพิวเตอร์ : สุขเขต หวังจิตต์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์ โดย สุนทรฟิล์ม โทร. ๘๐๓-๒๒๕๙

พิมพ์ที่ บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง จำกัด โทร. ๕๘๓-๙๐๐๔, ๕๘๔-๒๒๕๑

หลักการดำเนินชีวิต ที่น่าพอใจ

พุทธทาสภิกขุ

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

อาตมาขอแสดงความยินดี ในการมาของท่านทั้งหลายสู่
สถานที่นี้ ในลักษณะอย่างนี้ คือแสวงหาธรรมะเพื่อประกอบการ
ดำเนินชีวิตให้ลุล่วงไปด้วยดี

การบรรยายสนองความประสงค์ของท่านทั้งหลายมีหัวข้อว่า
“หลักการดำเนินชีวิตที่น่าพอใจ” ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจฟังให้
สำเร็จประโยชน์โดยแท้จริง พุทธตามหลักพุทธศาสนา ไม่ได้ต้องการ
ให้ท่านเชื่อตามที่พูดนี้ ไม่เชื่อก็ได้ แต่ขอให้คิดใคร่ครวญ ให้เอาไป
คิดไปใคร่ครวญ ต่อเมื่อเห็นด้วยแล้วจึงค่อยเชื่อ

เรามาพูดกันในเวลาอย่างนี้ คือเวลาที่จิตใจแจ่มใสเยือกเย็น สงบระงับ ฟังเข้าใจได้ง่าย คิดได้ลึก พวกเซ็นเซาเรียกว่า เวลาที่ “น้ำชายังไม่ล้นถ้วย” คือมีจิตใจว่างพอที่จะรับอะไรได้

“หลักการดำเนินชีวิตที่น่าพอใจ” กล่าวไปตามหลัก มัน อาจจะไม่เป็นที่พอใจของบางคนก็ได้ ขอให้ลองฟังดู

หลักการดำเนินชีวิตนี้เขาก็ได้คิดได้ค้นได้ปรึกษาหารือหรือว่าได้ทำความตกลงกัน มานานแล้ว เรียกว่าพันๆปีมาแล้ว ท่านก็อาจจะไม่เชื่อว่าเรื่องตั้งพันๆปีแล้ว จะเอามาใช้ในโลกว่าปัจจุบันที่เต็มไปด้วยวิทยาศาสตร์นี้ได้อย่างไร ถ้าเข้าใจอย่างนี้ ก็ได้เหมือนกัน แต่ขอให้พิจารณาดูให้ดีว่า **ความรู้พันๆปีนี่มันเป็นเรื่องทางจิตใจในส่วนตัว**

โลกในปัจจุบันนี้มีแต่ความรู้ทางวัตถุซึ่งเรียกในภาษาศาสตร์ว่า ก็เรียกว่ารู้แต่เรื่องทางเนื้อทางหนัง ทางสนุกสนานเอร็ดอร่อย ทาง กามารมณ์ แล้วมันก็จะต้องมีปัญหาไปตามแบบนั้น

ส่วนเรื่องทางจิตใจนั้น เขาต้องการจะให้ได้รับผลในทางจิตใจ ซึ่งเป็นความเยือกเย็น เพื่อเป็นประโยชน์มากที่สุด คือต้องการให้ชีวิตนี้เป็นสุขด้วย แล้วก็มีประโยชน์อันกว้างขวางด้วย คือมีความเห็นแก่ตัวน้อยหรือเกือบจะไม่เห็นแก่ตัวเลย

คนที่เห็นแต่เรื่องทางเนื้อทางหนัง สนุกสนาน เอร็ดอร่อยนั้น จะเพิ่มความเห็นแก่ตัวทุกวันทุกคราวที่มัน ประกอบกิจกรรมไปตามแบบนั้น ดังนั้นมันจึงไม่เห็นแก่ผู้อื่น ถ้าจะเห็นแก่ผู้อื่นบ้างก็พรรคพวกที่ช่วยกันแสวงหาประโยชน์แบบนั้น ไม่ใช่แสวงหาความสุขสงบเย็น ทั้งนี้ก็เพราะว่ามันมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันสำหรับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะพึงได้รับ

ถามว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ มันก็ตอบต่างกัน ะหว่างพันๆ ปีมาแล้วกับเดี๋ยวนี้ มันน่าหัวเราะที่ว่า แม้เดี๋ยวนี้ตอบกันในระหว่างคนต่างชั้นต่างวัยกันก็ยังต่างกันลิบ พวกเด็ก ๆ ได้เล่นได้หัวได้กินเสร็จไปแล้วก็พอแล้ววัยรุ่นก็มากขึ้นไปหนุ่มสาวก็ได้เรื่องกามารมณ์ตามที่ต้องการ ความหวังในทางการกามารมณ์ พ่อบ้านแม่เรือนก็ต้องการเงินทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง อำนาจวาสนา คนแก่คนเฒ่าก็ต้องการอยู่ด้วยความพอใจว่าจะไปสวรรค์หรือไปไหนตามที่ต้องการ มันก็ต่างกัน

แม้แต่วัตถุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตมันก็ต่างกัน ชาวไร่ชาวนาชาวสวนก็ต้องการไปอย่างหนึ่ง พ่อค้า ข้าราชการ กรรมกร ศิลปิน ก็ต้องการไปคนละอย่างๆ แต่มันพอจะรวมๆกันได้ว่าสมัยนี้ต้องการเรื่องทางวัตถุเพื่อที่จะส่งเสริมความรู้สึกทางเนื้อหนังหนังกาย อย่งที่เราเห็นๆกันอยู่ ไม่ได้นึกถึงเรื่องทางจิตใจ แล้วก็จะไม่ได้นึกถึงประโยชน์ผู้อื่นเสียเลย นึกถึงแต่เรื่องส่วนตัวไม่มีที่สิ้นสุด เห็นๆกันอยู่ อย่ยากจะสมรสที่สวยงามหรูหราที่สุด มีบ้านราคาล้าน รถยนต์ราคาล้าน ไม่รู้เมื่อไรมันจะได้ตามที่หวังไว้ มันก็หิวกระหายตลอดชีวิต

โบราณวางหลักไว้โดยเฉพาะประเทศอินเดียซึ่งเป็นแม่บทของวัฒนธรรมทั้งหลายในแถบนี้ รวมทั้งประเทศไทยเรารับสืบทอดวัฒนธรรมจากอินเดียมาเกือบจะทุกอย่างทุกประการ เขามีหลักเกณฑ์ว่า จะต้องมีการศึกษาที่จัดให้เฉพาะ ถูกต้อง เฉพาะเป็นยุคๆ ของชีวิต ตามแบบของชีวิต ตามวัย

ที่แรกก็เรียกว่าพรหมจารี ตั้งแต่เด็กขึ้นมากว่าจะหนุ่มสาววัยนี้เรียกว่า“พรหมจารี” จะต้องฝึกตน ฝึกกายฝึกวาจาฝึกจิตใจ

ให้ดีที่สุดให้ถูกต้องที่สุด ให้เตรียมพร้อมที่สุดสำหรับที่จะไปเป็นคนมีประโยชน์ที่สุดได้รับผลดีที่สุดในอนาคต ให้เล่าเรียนให้ศึกษาแล้วก็ให้ฝึกการบังคับจิตใจ ไม่ใช่เรียนหนังสืออย่างเดียว **พรหมจารี** ต้องฝึกบังคับจิตใจให้ต่อสู้กับกิเลสอย่าให้เป็นทาสของกิเลส อย่าปล่อยตนไปตามอำนาจของกิเลส ฆราวาสกิเลสคือฆราวาสกามารมณ์ อย่างนั้นไม่ถูก ไม่พร้อม ไม่เหมาะที่จะไปเป็นมนุษย์ที่ดี เขาจึงมีการเรียนและการบวช การบวชการเรียนนี้มีมันคู่กันมา ให้เรียนด้วยแล้วให้ประพฤติบังคับกายวาจาใจให้ถูกต้อง ต่อสู้กับกิเลสอยู่เสมอ ไปเรียกว่าเป็นการบวช เมื่อถึงที่สุดวัยนี้แล้วก็ออกไปเผชิญโลก แล้วขึ้นถึงวัยหรือยุค“คฤหัสถ์”

จากพรหมจารีไปสู่ความเป็นคฤหัสถ์ “คฤหัสถ์” นี้แปลว่า **ครองเรือน** แปลว่า**ผู้มีเหย้าเรือน** ให้ได้รับประโยชน์เต็มตามที่ควรจะได้รับ เมื่อฝึกกายฝึกใจมาดีแล้วไม่มางไม่มาหลงไม่มาบ้า กามารมณ์ไม่มาบ้าอะไรทำนองนั้นอยู่ **เขามีความถูกต้องในการที่จะเป็นพ่อบ้านแม่เรือนที่ดี** สำเร็จประโยชน์ในการที่มี**ทรัพย์สมบัติ** มีพอตัว ถึงแม้จะไม่ได้เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี ก็มีพอตัวเต็มอัตราที่ควรจะมีโดยทั่วไป เป็นเศรษฐีได้ด้วยก็ดี แต่ไม่ถึงกับเป็นเศรษฐีแต่ว่ามีอยู่อย่างพอตัวที่มนุษย์จะต้องมี มีทรัพย์สมบัติแล้วก็**มีเกียรติยศชื่อเสียง** คือทำความดี คุณงามความดีเป็นที่เคารพรักใคร่ไว้วางใจของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน นี่เขาก็มีชื่อเสียงแล้วเขาก็**มีมิตรไมตรี** คือมีสหยาที่ดี มีเพื่อนฝูงที่ดีแวดล้อมอยู่เรียกว่ามีมิตร ซึ่งสมัยนี้เรียกว่า“สังคม” แต่สังคมสมัยนั้นเขาไม่ได้บ้าวัตถุเหมือนสังคมสมัยนี้ มีเพื่อนที่ดีคอยอยู่รอบข้าง เพื่อนที่ดีนั้นป้องกันไม่ให้ออกไปในทางที่เสียหายหรืออันตราย ถ้าเพื่อนที่ดี

อยู่ข้างบนคือเหนือกว่าจะช่วยดึงขึ้นไป ถ้าเพื่อนที่ด้อยต่ำกว่าก็ช่วยดันขึ้นมา นี่เรียกเพื่อนที่ดี

“คฤหัสถ์” มีอยู่ด้วยกัน ๓ ข้อ คือ มีทรัพย์สมบัติพอตัว มีเกียรติยศชื่อเสียงพอตัว มีมิตรไมตรีหรือการสังคมที่ดีพอตัว นี่เป็นคฤหัสถ์เป็นพ่อบ้านแม่เรือน

นี่ครั้งนี้เป็นเรื่องโลก จนถึงที่สุดทางโลก คือพอใจ พอใจ จนถึงที่สุดทางโลก ชีวิตมันปลาย เขาไม่ได้วางแผนไว้สำหรับจะตายกับกามารมณ์เหมือนคนสมัยนี้ มียุคหรือวัยที่ออกไปเป็น **“วนปรสถ์”** คือไปอยู่ในที่สงบสงัด เป็นพ่อบ้านแม่เรือนพอแล้ว พอแก่ชีวิตแล้ว ชีวิตที่เหลือมันก็ไปเป็นผู้หาความสงบสงัดในที่สงบสงัด บำเพ็ญเพียรภาวนาทางจิตทางใจให้ได้รับความสุขที่แปลกที่ใหม่ที่ดีกว่าเรื่องชาวบ้าน ดีกว่าเรื่องทางวัตถุ ไปอยู่ในที่สงบสงัด **วนปรสถ์** แปลว่าที่สงบสงัด ตัวหนังสือแปลว่าอยู่ป่า แต่ใจความก็คืออยู่ในที่สงบสงัดที่จะบำเพ็ญจิตใจได้สะดวก จนพอใจ เรามีจิตใจที่ทุกข์กับเขาไม่เป็น เมื่อคนเหล่านี้มีความทุกข์เดือดร้อนกระวนกระวายระส่ำระสาย แต่บุคคลนี้ร้อนไม่เป็นทุกข์ไม่เป็น เป็นอันแน่อนอนว่าเป็นผู้อยู่เหนือความทุกข์ตามธรรมชาติ ไม่มีปัญหาเรื่องเกิดเรื่องแก่เรื่องเจ็บเรื่องตาย เรื่องอะไรทำนองนี้ นี่เป็นอันดับที่สาม

ที่นี้อันดับที่สี่ สุดท้าย เรียกว่า **“สันยาสี”** แปลว่า ผู้เที่ยวไป สัจจรไป เที่ยวไปทำไม เที่ยวไปทำประโยชน์ผู้อื่น สั่งสอน อย่างน้อยก็สั่งสอนผู้อื่นให้รู้จักสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ และปฏิบัติให้มันได้ ถ้ามีโอกาสก็ช่วยทำให้เสียเลยก็มี แต่วัตถุประสงค์โดยส่วนใหญ่ก็เพื่อสั่งสอน... แจกแสงสว่าง ใช้คำว่า **“แจกแสงสว่าง”**

คือไม่มีทรัพย์สินสมบัติจะแจกก็ได้ แต่มีแสงสว่างเหลือเพื่อที่จะไปแจกให้เพื่อนมนุษย์มีความรู้อย่างแจ่มแจ้งว่าจะดำเนินชีวิตอย่างไร

นี่ **มีสัจชั้นตอน** คือ เป็นวัยรุ่นหรือวัยรุ่นสาวที่ดี ที่เรียกว่า **“พรหมจารี”** แล้วก็วัยครองเรือนเป็นพ่อบ้านแม่บ้านที่ดี เรียกว่า เป็น **“คฤหัสถ์”** เมื่อเป็นผู้ที่มุ่งแต่จะหาความสงบทางจิตใจที่ดี ที่สุดเรียกว่า **“วนปรสัถ์”** แล้วก็เที่ยวแจกวิชาความรู้อันนั้นแก่เพื่อนมนุษย์เรียกว่า **“สันยาสี”**

นี่พันๆ ปีมาแล้ว ใจใหม่ ! ...คนเดี๋ยวนี้อฉลาดกว่านั้นใหม่ ! คนเดี๋ยวนี้อันบ้าวัตถุนิยมหลงใหลในกามารมณ์อยู่บนกองเงินกองทองแล้วมันจะตายเข้าโลงกันไปด้วยกามารมณ์ แล้วก็ไม่ค่อยจะสนใจเรื่องเกียรติยศชื่อเสียง เงินก็พอ แล้วก็บ้าเงินกัน แล้วก็ว่าใครมีเงินมากก็มีชื่อเสียงมาก สิ่งที่เราเรียกว่าชื่อเสียงก็ต่างกันลึกลับสมัยนั้น แล้วมันก็ไม่เคยพบกับความสงบใจ ความสุขมันก็ไม่เคยพบ เพราะมันบ้าแต่เรื่องวัตถุ มันก็ตายไปกับกามารมณ์ มันหิวเป็นเปรตจนเข้าโลงไป มันยังไม่ได้บ้านราคาล้าน มันยังไม่ได้รถยนต์ราคาล้าน มันยังไม่มีอะไรตามที่มันหวัง ก็หิวตายไปเข้าโลงไป หิวอย่างแรงกล้า นี่จุดจบมันต่างกันอย่างนี้

คนหนึ่งหยุดหิวเย็นจ๋า แล้วยังเที่ยวแจกความเย็นแจกนิพพานให้เป็นทานด้วย อีกคนหนึ่งหิวอย่างเปรตตายเข้าโลงไป หวังจะไปหาเอาชาติหน้าใหม่ มีคู่รักสัญญาว่าเกิดแล้วจะพบกันใหม่ นี่มีความหลงใหลถึงขนาดนี้ จุดหมายปลายทางมันต่างกันก็มากน้อย ขอให้ลองคิดดู ในที่สุดก็ตัดสินใจเองว่าอย่างไรมัน น่าสนใจน่าปรารถนา อันหนึ่งมันเป็นชีวิตร้อนหรือชีวิตหิว อันหนึ่งเป็นชีวิตเย็นหรือไม่หิว แต่อิม จะเลือกเอาอันไหน ?

ที่นี้“หลักการดำเนินชีวิตที่น่าพอใจ”ที่จะกล่าวกับท่านทั้งหลาย มันก็เป็นเรื่องที่เป็นชีวิตเย็น เป็นชีวิตที่ไม่หิว เป็นชีวิตที่อิ่มโดยไม่ต้องกิน บางคนว่า บ้าแล้ว...อิ่มโดยไม่ต้องกิน มันไม่หิวจะกินทำไมล่ะ ก็ไม่ต้องกิน มันไม่หิว ความไม่หิวนั่นแหละคือความอิ่ม เรื่องทางจิตใจมันเป็นอย่างนี้

ขอให้มีชีวิตอยู่ด้วยความไม่หิว คือไม่มีอะไรมาหลอกลวงให้หลงรัก หลงพอใจ หลงบูชา อย่างที่เขาหลงกันนัก

เขาประกวดความหน้าด้านกัน เรียกว่าประกวดความงาม ถ้าไม่หิวเกินไปไม่หลงเกินไปมันทำไมไม่ได้หรอก ตามธรรมดาไม่ให้ใครเห็นหันหัวเข้าขึ้นมา เดียวนี้มันก็เอาออกหมดให้เห็นได้ มันใส่เครื่องแต่งกายรัดรูปทรง หวังว่าจะเอาความงามล่อลวงคนทั้งโลกให้ชอบใจ มันหลงไปทางนี้ มันไม่มีทางจะพบกับความสงบเย็น มันหิวๆ แล้วมันก็ตายไปด้วยความหิว

นี่จึงพูดว่า“หลักการดำเนินชีวิตที่น่าพอใจ”นี้ อาจจะไม่พอใจสำหรับบางคนก็ได้ น่าเกลียดน่าชังก็ได้ นี่ต้องพูดเฉพาะสำหรับสัตว์บุรุษที่เขานิยามกันอย่างนี้

การดำเนินชีวิตที่น่าพอใจก็น่าพอใจของผู้มีปัญญา ผู้รู้คือรู้ความจริง แต่ไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับคนหลงวัตถุ บุษากามารมณ์ นี่ไม่เป็นที่น่าพอใจนัก เพราะมันมุ่งหมายความละเอียด ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ มากกว่า ต้องการให้ชีวิตนี้ได้รับสิ่งที่เป็นความสะอาด เป็นความสว่าง เป็นความสงบ แล้วก็สนุกพอใจในการทำหน้าที่ ก็เพื่อประโยชน์แก่คนอื่นทุกคน เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งโลก มันเป็นสุขคือหวังไปในทางนี้ ไม่ได้หวังความสุขทางกามารมณ์ ทางเนื้อทางหนัง ซึ่งเป็น

ของหลอกเล่น ชั่วประเดี๋ยวประด๋าวเท่านั้น ระหว่างที่ยังไม่รู้อะไร แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นจนตลอดชีวิตไม่ได้หรอก มันเปลี่ยนของมันเอง

ดังนั้นจึงเตรียมตัวรู้ไว้ว่า **ชีวิตนี้ธรรมชาติจัดมาให้สำหรับเราใช้ให้เป็นประโยชน์ถูกต้องทุกขั้นตอน** ขอให้สนใจคำว่า**“ทุกขั้นตอน”** เป็นเด็ก ๆ ก็ถูกต้อง วัยรุ่นก็ถูกต้อง หนุ่มสาวก็ถูกต้อง เป็นพ่อแม่บ้านแม่เรือนก็ถูกต้อง คนแก่คนเฒ่าก็ถูกต้อง มันมีแต่ความถูกต้อง ๆ **ความถูกต้องนี้เรียกว่า “ธรรมะ”** พอไม่ถูกต้อง มันก็ผิดฝาผิดตัว เด็ก ๆ ก็ถูกต้องอย่างหนึ่ง วัยรุ่นก็ถูกต้องอย่างหนึ่ง หนุ่มสาวถูกต้องอย่างหนึ่ง พ่อแม่บ้านแม่เรือนก็ถูกต้องอย่างหนึ่ง มันแทนกันไม่ได้ แต่มันเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งก็คือว่า มันต้องเป็น**ความสงบสุข** ไม่เป็นอันตรายแก่ฝ่ายใด หรือว่าเป็น**ประโยชน์แก่ทุกฝ่าย**

เช่น เป็นลูกเล็กๆ นี่ต้องให้ความพอใจแก่พ่อแม่เต็มที่ เป็นวัยรุ่นก็เหมือนกันแหละ ต้องทำให้พ่อแม่ได้รับความสุขความพอใจ ไม่ใช่เป็นวัยรุ่นแล้วจับพ่อแม่ใส่ลงไปในนรก เหมือนวัยรุ่นส่วนมากในปัจจุบันที่ทำให้พ่อแม่เป็นห่วง **วิตกกังวล เดือดร้อน น้ำตาไหล** เรียกว่าเขาจับพ่อแม่ใส่ลงไปในนรก คนหนุ่มสาวก็เหมือนกันยังรบกวน ถ้าว่าทำให้พ่อแม่ได้รับความพอใจยินดีปรีดาปราโมทย์ มันก็ถูกต้อง ๆ หรือว่าเป็นพ่อแม่บ้านแม่เรือนเสียเองก็ถูกต้อง ๆ คือทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เป็นประโยชน์แก่เพื่อนบ้าน ทุกคนอยู่กันอย่างสังคมมนุษย์ที่มีความสงบสุขเยือกเย็น ถ้าเป็นกันได้ทั้งโลกก็เป็นโลกที่ประเสริฐ เป็นโลกพระศรีอารียเมตตรัย

เดี๋ยวนี้มันเป็นไปด้วยความขัดแย้ง คือเห็นแก่ตัว ๆ ทะเลาะวิวาท แย่งชิง ต่อกู้ เป็นสงครามกันอยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยก็

สงคราม ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง ซึ่งมันไม่น่าจะเป็น ระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจน ระหว่างนายทุนกับคอมมิวนิสต์ อย่างนี้มันก็คือสงครามภายนอกโดยเปิดเผยก็ฆ่ากันภายในก็อิจฉาริษยากัน มีการวางแผนที่จะทำลายล้างกัน มีแต่ความเห็นแก่ตัว มีความรู้สึกว่ามีทั้งมึง-กูก็กู มึงก็มึง-กูก็กู อย่างนี้อยู่เรื่อยไป จะเป็นพวกกันได้บ้างก็เฉพาะที่มันสมหัวกันหาประโยชน์คดโกงอย่างเดียวกัน

ขอให้แน่ใจในข้อนี้ว่า **ชีวิตนี้เป็นสิ่งที่ธรรมชาติให้มาเป็นวัตถุดิบ** เหมือนกับวัตถุดิบที่จะต้องนำมาทำเป็นวัตถุที่เป็นประโยชน์ วัตถุดิบเช่นแร่ธาตุอย่างนี้เขาก็นำมาทำให้เป็นประโยชน์เป็นวัตถุหรือสิ่งของที่นำพอใจแล้วก็มีราคาสูงสุด **ชีวิตนี้ธรรมชาติก็ให้มาอย่างวัตถุดิบ** เราจะต้องกระทำหรือจะเรียกให้เพราะหน่อยก็ว่า“พัฒนา”มัน คือทำให้เป็นของที่มีค่านำพอใจขึ้นมา จึงต้องมีการเล่าเรียนมีการศึกษาให้รู้ว่าจะพัฒนากันอย่างไร แล้วก็จะได้พัฒนาให้ถูกต้อง ได้รับประโยชน์อย่างน้อยก็อย่างที่ว่า...มีทรัพย์สินสมบัติพอตัว มีเกียรติยศชื่อเสียงพอตัว มีมิตรไมตรีพอตัว อย่างถูกต้องอย่างบริสุทธิ์สะอาด ไม่ใช่อย่างคดโกง ธรรมชาติให้มาอย่างเต็มพ้น คือให้มาพัฒนาเองเหมือนกับต้นทุน จะเรียกว่าให้มาอย่างวัตถุดิบก็ได้ ต้องมาพัฒนาให้มันเป็น**วัตถุดิบ** คือใช้ประโยชน์ให้ได้และให้มาอย่างเต็มพ้นคือต้นทุน ต้นทุนเท่านั้นเอาไปลงทุนเถอะ **ใช้ชีวิตนี้เหมือนกับการค้า**

ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ที่นี้ก็ทำกิจการเกี่ยวกับการค้าเป็นส่วนมากหรือโดยทั้งนั้น ก็ทำการค้าได้ด้วยเต็มพ้นที่ชีวิตเขาให้มาคือ**ธรรมชาติให้มาเป็นชีวิต ใช้เต็มพ้นคือใช้ต้นทุนนั้นลงทุนให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งสูงสุด** ตามที่ควรจะได้ดังที่กล่าวแล้ว

อย่างน้อยในโลกนี้คือ มีทรัพย์สมบัติพอตัว เกียรติยศชื่อเสียงพอตัว
มิตรสหายพอตัว แล้วก็เป็นเรื่องโลกอื่น โลกทางจิตใจ ต้องให้มี
ความสงบเย็น อย่างที่เรียกว่าเป็น มรรค ผล นิพพาน คือ เย็น
อย่างโลกนี้มันยังร้อนอย่างน้อยมันก็ร้อนอยู่ในระดับหนึ่ง ยังไม่เย็น
ถ้าทำได้สูงสุดเป็นเรื่องทางจิตใจ คลายร้อน แล้วชีวิตนี้มันก็เย็น

คำว่า “การค้ำขาย” นี้ เป็นคำที่ใช้กันมาแต่ดึกดำบรรพ์
สำหรับการพัฒนาชีวิต เรียกเป็นคำภาษาอินเดียโบราณภาษาบาลี
ว่า “สังโฆหาร” คำนี้แปลว่าการค้ำ การค้ำคือการลงทุนเพื่อให้ได้
กำไรออกเงยออกไป **ชีวิตสังโฆหาร** ก็คือ การค้ำขายด้วยการใช้
ชีวิตนี้เป็นการลงทุนแล้วก็ได้ผลมากน้อยแล้วแต่ว่าคนมัน
จะโง่หรือฉลาด แล้วก็ยุติกันเพียงที่ว่านี่ คือ มีทรัพย์สมบัติพอตัว
เกียรติยศชื่อเสียงพอตัว มิตรสหายพอตัว มันก็จบการค้ำแห่งชีวิต
อย่างนี้ก็มิในครั้งพุทธกาล ประเทศอินเดียนั้นก็ยังมีถือหลักอย่างนี้

มีเรื่องเล่าไว้ว่า ท่านเศรษฐีหรือผู้มั่งมีคนหนึ่งเขาทำการค้ำ
แห่งชีวิตได้ถึงที่สุด มีทรัพย์สมบัติมหาศาลมอบให้ลูกให้หลานผู้
จะสืบมรดก เขาก็เป็นคนสบาย พอใจ จบการงาน ตามธรรมเนียม
ก็นุ่งผ้าขาว สวมเสื้อขาว ใส่รองเท้าขาว กั้นร่มขาว นี่เป็นนิมิตที่
แกลังจัดขึ้นมาให้แสดงความสำเร็จหรือความบริสุทธิ์... ชาวทั้งนั้น
และพักผ่อนหย่อนใจอยู่ตามสถานที่เจียบสงัดริมลำธารริมแม่น้ำ
ป่าละเมาะที่จะหาความสงบสงัดได้ ซึ่งเขาก็มิไว้เป็นอุทยานพัก
ผ่อนนั้น คนนี้คือคนที่เขาถือว่าได้ทำถูกต้องสำเร็จครบถ้วนแล้ว
ตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่เรียกว่า “สำเร็จการค้ำด้วยชีวิต”

วันนั้น ที่เขาเดินๆ อยู่อย่างนั้น ก็ไปพบกับพระพุทธเจ้าโดย
บังเอิญ แล้วเขาก็พูดทำนองโอ้อวดว่าตัวเองเป็นผู้ประสบความสำเร็จ

สำเร็จเรื่อง“การค้าแห่งชีวิต”เป็นอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสไปในทำนอง“ไม่เห็นด้วยๆ นั่นยังไม่ใช่จุดสูงสุดของความสำเร็จในชีวิต” นายคนนั้นก็ถามว่า“มันเป็นอย่างไร..ไม่สำเร็จ?” พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัส“ถาม-ตอบเอาเองสิ นี้อะถ้าลูกหลานตายลงเสียใจใหม่..ร้องไห้ใหม่? ถ้ามันเกิดความวิบัติวินาศอะไรขึ้นมาเสียใจใหม่..ร้องไห้ใหม่? ยังกลัวตายใหม่?” ถามอย่างนี้ “ยังมีปัญหาเรื่องเกิด-เรื่องแก่-เรื่องเจ็บ-เรื่องตายใหม่?”

คนนั้นก็รับสารภาพ เพราะมันยังไม่หมด ยังกลัวตาย กลัววิบัติกลัวฉิบหาย ยังเป็นห่วง ยังวิตกกังวล ในที่สุดเขาก็นึกได้เองว่าเออ..จริง จริงของพระพุทธเจ้า ที่ท่านบอกว่าแกยังไม่สำเร็จถึงจุดสูงสุดของการค้าขายด้วยชีวิต เขาก็เลยทูลถามพระพุทธเจ้าว่า“ทำอย่างไรมันถึงจะสำเร็จ?”

พระพุทธเจ้าก็ตอบตามหลักธรรมดาดำๆ ไป คือ **มีจิตใจอยู่เหนือปัญหา จิตใจอยู่เหนือความเปลี่ยนแปลง ปัญหาทุกข์ยากลำบากในโลกอะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่มีความทุกข์** อย่างนั้นจึงจะเรียกว่าถึงที่สุด **ความเกิดไม่เป็นปัญหา ความแก่ไม่เป็นปัญหา ความเจ็บไข้ไม่เป็นปัญหา ความตายไม่เป็นปัญหา สมบัติก็ไม่หลงพอใจวิบัติก็ไม่หลงเสียใจ** พูดอย่างวิทยาศาสตร์สมัยใหม่หน่อยนี้ก็ว่า**ชีวิตที่ไม่บวกไม่ลบ** ชีวิตที่เป็นบวกคือดีใจ บ้าไปตามบวก ชีวิตที่เป็นลบคือเสียใจร้องไห้ไปตามลบ ไม่บวกไม่ลบนั่นแหละจึงจะเรียกว่า**ถึงที่สุดแห่งชีวิตไฉน**

เขาไม่มีทางค้าน เพราะในใจเขาเห็นด้วยๆ ไปตามที พระพุทธเจ้าท่านตรัส เขาจึงเปลี่ยนแผนชีวิตว่าจะมีการค้าแบบใหม่ทางจิตใจให้ได้รับประโยชน์สุขอย่างนั้น

ขอให้ท่านทั้งหลายในสมัยปัจจุบันนี้คิดดูให้ดีว่า วิธีการหรือหลักการหรืออุดมคติอะไรที่เรามีกันอยู่อย่างนั้นในครั้งพุทธกาลเวลานั้นมันบ้าบอใหม่ มาเปรียบเทียบกับหลักการของคนสมัยนี้ปัจจุบันนี้มันจะเป็นอย่างไรกัน ของใครน่าชื่นใจกว่า

ว่ากันอย่างนี้แหละว่า **ชีวิตที่ไม่บวกไม่ลบ กับ ชีวิตที่บ้าบวกบ้าลบ อันไหนมันน่ารักน่าพอใจน่ายินดีกว่ากัน**

ชีวิตที่บ้าบวกบ้าลบเดี๋ยวมันก็ร้องไห้เดี๋ยวก็หัวเราะ เดี่ยวมันก็ร้องไห้เดี่ยวมันก็หัวเราะ ได้มาก็ยินดีปรีดาปราโมทย์โลดเต้นไป พอเสียไปหน่อยก็ร้องไห้ซบเซาบ่นบ้ำไปตามเรื่อง โทษผีโทษสาธอะไรไปตามเรื่องของคนที่มีมันหลงลบนี้เรียกว่าคนมันบ้าบวกบ้าลบ เป็นไปทางวัตถุ

ที่นี้อีกคนหนึ่ง**ไม่บ้าบวกไม่บ้าลบ** คงที่อยู่เรื่อย มันจะเป็นไปในทางลบก็หัวเราะเยาะ มันจะเป็นไปในทางบวกก็หัวเราะเยาะคือมีวิธีแก้ไขให้ถูกต้องๆ อยู่เสมอ นี้เรียกว่าไม่ต้องหัวเราะไม่ต้องร้องไห้

อันไหนจะดีกว่ากัน ท่านจะเลือกเอาอย่างไหน จะเลือกเอาอย่างหัวเราะกับร้องไห้สลับกันไปก็ได้ไม่มีใครว่า ท่านมีสิทธิที่จะเลือกได้ หรือว่าจะหยุดเย็นสงบเงียบเป็นสุข ก็มีสิทธิจะเลือกได้

แต่นั้นแหละขอให้ดูให้ดีเถอะว่า กว่าที่จะรู้สึกได้อย่างนี้มันต้องผ่านอะไรมากมายทีเดียว **ชีวิตนั้นแหละมันเป็นการศึกษามาเสร็จในตัว เป็นการพัฒนาตัวเองมาเสร็จในตัว** ชีวิตเป็นการศึกษาไม่ใช่ศึกษาที่โรงเรียน มันเรื่องเด็กอมมือที่ไปศึกษาที่โรงเรียน แต่มันเป็นการศึกษาอยู่ในตัวชีวิต มันเป็นปัญหา มันเป็นบทเรียน เมื่อเรียนเรียนให้สำเร็จ เรียนไม่สำเร็จมันก็เป็นการศึกษาให้รู้จัก

ความสำเร็จ เมื่อมาดำเนินชีวิตผู้ครองเรือนอย่างนี้แล้วยิ่งเป็นการ
ศึกษาไปหมด และโดยมากก็สอบตก สอบตกกันเกือบทั้งนั้นเลย
หัวเราะ-ร้องไห้ หัวเราะ-ร้องไห้มันสอบตก ถ้ามันยิ้มเยาะๆ
ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบวกเรื่องลบ นั้นแหละมันสอบได้
มันต้องเผชิญกับความได้-ความเสีย ความผิด-ความถูก ความแพ้-
ความชนะ ความได้เปรียบ-เสียเปรียบ กำไร-ขาดทุน เผชิญกันไป
ไม่มีที่สิ้นสุด นั่นแหละคือการศึกษา

ถ้าคนมันเก่งจริงมันก็รู้เรื่อง เอาตัวรอดไปได้ทุกอย่างกรณี คือ
ฉลาดกว่าเดิม ทำผิดพลาดไป ขาดทุน มันก็ฉลาดกว่าเดิม ทำถูก
ได้กำไรมันก็ฉลาดกว่าเดิม แต่ดูจะฉลาดน้อยกว่าขาดทุน ในความ
ทุกข์หรือการขาดทุนนั้นแหละดี มันสอนมากกว่า มันทำให้ฉลาด
ลึกซึ้งกว่า พอได้อย่างใจมันก็มักจะหลงเจ๋งเพลิดเพลिनไปเสีย

ดังนั้น เราจงพอใจในสิ่งที่เรียกกันว่าความทุกข์หรือ
ความผิดหวัง อย่าไปร้องไห้ให้เสียเวลา ใช้มันเป็นการศึกษา
เพื่อก้าวหน้าให้สูงขึ้นไป เป็นการศึกษาไปหมดทุกๆ วินาที
แห่งชีวิต ทุกๆ กระเบียดนิ้วในชีวิต มองดูในทางเวลาทุกวินาที
มองดูในทางเนื้อที่ที่ทุกกระเบียดนิ้วของชีวิต มันเป็นการศึกษาไป
หมด คนโง่ไม่รู้จัก ไม่รู้จักการศึกษาอย่างนี้ รู้แต่ว่าต้องไปเข้าโรง
เรียน บวชเป็นพระเป็นเณรแล้วก็ยังต้องไปเข้าโรงเรียน มันโง่! ไม่
รู้จักการศึกษาตามธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวชีวิตเอง

นี่ขอฝากไว้ให้คิดให้หนักให้สนใจว่า การเคลื่อนไหวทุกอริยาบถ
เป็นชีวิต เพราะมันจะมีความผิดหรือความถูกเกิดขึ้นเสมอคือได้
อย่างใจหรือไม่ได้อย่างใจ ไม่ว่าจะกำไรหรือขาดทุนมันจะต้องมี
อยู่เสมอ แต่ขอให้เราฉลาดขึ้นทุกที ฉลาดขึ้นทุกที ฉลาดขึ้นทุกที

ทุกทีที่เผชิญอยู่กับสิ่งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นบวกหรือไม่ว่าจะเป็นลบขอให้
ฉลาดขึ้นทุกที

คนโบราณพูดตายนายของเราเขาพูดไว้ดี “**ความโง่ก็เป็นครู
ความฉลาดก็เป็นครู**” “**ความผิดก็เป็นครู ความถูกก็เป็นครู**”
ความถูกต้องก็เป็นครูสอนให้รู้จักถูกต้องยิ่งขึ้นไป ความผิดพลาด
ก็สอนให้รู้จักความถูกต้อง ไม่ผิดซ้ำอีก ไม่มัวซ้ำผิดอยู่อีก นี่ความ
ผิดก็เป็นครู ความถูกก็เป็นครู เพราะล้วนแต่นำมาซึ่งความฉลาด
ขอให้เป็นอย่างนี้ **อย่ามัวร้องไห้เมื่อไม่ได้อย่างที่ต้องการ
เหมือนลูกเด็ก ๆ** แล้วก็หัวเราะบ้างหลังเพราะได้ตามที่ต้องการ
อย่างนี้มันโง่! มันโง่! ถ้ามันฉลาดจริงมันไม่ต้องหัวเราะมันไม่
ต้องร้องไห้ มันยิ้มเยาะอยู่เสมอ เรียกว่าอย่ามาข่มเหงกู! จะมา
ทำให้กูร้องไห้ก็ไม่ได้ หัวเราะก็ไม่ได้ กูจะยิ้มเยาะ ความยิ้มเยาะ
นั้นเป็นความฉลาด เป็นความเยือกเย็น

พูดให้ชัดอีกทีหนึ่งก็ว่า “**ไม่ตีใจและไม่เสียใจ**” พูดอย่างนี้
บางคนก็คัดค้านอยู่ในใจว่า “ฉันต้องการตีใจสบายใจ ทำไมมาพูด
ว่า**ไม่ตีใจและไม่เสียใจ**” เพราะว่าความตีใจมันเป็นเรื่องบวก
ความเสียใจมันเป็นเรื่องลบ ทั้งเรื่องบวกและเรื่องลบมันเขย่า ๆ มัน
เขย่าให้สูญเสียความเป็นปกติสุข ไม่มี ความปกติสุขในเรื่องบวก
และเรื่องลบ ดูเอาเอง ไม่ต้องเชื่อผู้พูด เสียใจมันไม่ไหวเห็น ๆ กันอยู่
กินข้าวไม่ลง นอนไม่หลับกระสับกระส่ายอยู่ด้วยความเสียใจ แต่
ถึงตีใจก็เถอะ ลองดูตีใจมากๆ มันก็กินข้าวไม่ลงนอนไม่หลับ
เหมือนกัน ถูกล้อตเตอร์รางวัลใหญ่ของโลกมันเกือบบ้า กินข้าวไม่
ลงนอนไม่หลับเหมือนกัน ตีใจมันกระตุ้นไปในทางบวก เสียใจมัน
กระตุ้นไปในทางลบ ไม่บวกไม่ลบนั่นแหละ “ปกติ”

“ปกติ”นั่นแหละคือสบาย ขอให้สังเกตเอาเอง แต่ต้องสังเกตอย่างฉลาดสักหน่อยว่า เวลาไหนนะที่เรารู้สึกสบายที่สุด สบายบอกไม่ถูก แปลก..แปลกประหลาดแทรกเข้ามา เวลานั้นดูให้ดี เวลานั้นไม่ใช่เวลาดีใจและไม่ใช่เวลาเสียใจ เวลานั้นปกติ ห่างจากดีใจ ห่างจากเสียใจ ไม่ดีใจไม่เสียใจ ไม่วุ่นวาย แต่มีความสงบปกติ เวลานั้นสบายที่สุด แต่คนไม่สังเกตเห็น มันหวัง มันหวัง อยู่แต่ว่าจะเอริตอว์รอยจะสนุกสนานจะดีใจ มันก็เลยไม่พบกับสิ่งที่เป็นความสงบสุขที่แท้จริง

นี่ขอฝากไว้ให้สังเกตศึกษาต่อไป ในอนาคตจนรู้ความจริง ในข้อที่ว่า เวลาที่มันเป็นสุขสงบเย็นที่สุด เวลานั้นไม่ใช่ดีใจ เวลานั้นไม่ใช่เสียใจ เสียใจก็เหนื่อยไปตามแบบเสียใจ ดีใจก็เหนื่อยไปตามแบบดีใจ ไม่ใช่ความสงบสุข มันเหนื่อยด้วยกันทั้งนั้น นรกก็ไม่ไหว สวรรค์ก็ไม่ไหว สวรรค์เป็นบวกเกินไป นรกเป็นลบเกินไป ไม่ใช่ความสงบสุข นิพพานเท่านั้นที่มันไม่บวกไม่ลบและเป็นความสงบสุข รู้จักกันไว้ล่วงหน้าก็ได้ แล้วมันจะได้เดินไปถูกทาง อย่าเป็นบวกอย่าเป็นลบ

ทางวัตถุทางวิทยาศาสตร์นี่ พอเป็นบวกเป็นลบมันก็เกิดกระแสพลังงาน ไฟฟ้ามีพลังงานเมื่อมีความเป็นบวกเป็นลบ มีการแสดงบทบาทของความ เป็นบวกเป็นลบ..มันยุ่ง ถ้าไม่มีความเป็นบวกเป็นลบ มันหยุดมันเย็นมันสงบ ชีวิตนี้ก็เหมือนกัน เป็นบวกก็ยุ่งไปตามแบบบวก เป็นลบก็ยุ่งไปตามแบบลบ หัวเราะก็ยุ่งไปตามแบบหัวเราะ ร้องไห้ก็ยุ่งไปตามแบบร้องไห้ ดีใจก็ยุ่งไปตามแบบดีใจ เสียใจก็ยุ่งไปตามแบบเสียใจ ไม่ใช่อิสระไม่ใช่เสรีภาพ เพราะกิเลสยังบังคับยังไสหัวให้ไปดีใจบ้าง เสียใจบ้าง

ดีใจบ้าง เสียใจบ้าง นั่นเป็นการบังคับของกิเลส ยังไม่เป็นอิสระ
ยังไม่เสรีภาพจากกิเลส เราต้องมีสติปัญญาที่มีความปกติสุขไม่
ต้องบวกไม่ต้องลบ เข้มแข็งคงที่ ทำงานในหน้าที่สำเร็จ
ประโยชน์ดีกว่าจิตใจที่เป็นบวกและเป็นลบ จิตใจปกติเข้มแข็ง
แข็งโก้ แข็งโก้อยู่ในความถูกต้อง ไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ บวกก็
ยุ่งลบก็ยุ่ง...“กูไม่เอา กับมึง!” ความอิสระเหนือบวกเหนือลบ
คือความถูกต้อง ไม่ต้องเป็นบวกไม่ต้องเป็นลบ ถ้าชีวิตเป็นบวก
เป็นลบมันก็ยุ่ง เมื่อมันไม่มีบวกไม่มีลบมันก็สงบเย็นเป็นนิพพาน

อยู่ในห้องแม่ไม่บวกไม่ลบหรือว่ามันไม่มีความรู้สึกคิดนึกอะไร
พอมันคลอตออกจากห้องแม่ มันก็เริ่มเป็นบวกเป็นลบ ได้อะไร
พอใจก็เป็นบวก ได้อะไรไม่พอใจก็เป็นลบ แม้ที่สุดแต่ว่ารู้จักกินนมแม่
พอใจสบายใจก็เริ่มรู้จักบวก พอใจบวกมี“ตัวกู”ผู้บวกหรือเป็นบวก
พอขัดใจก็ร้องไห้เป็นลบ ก็มี“ตัวกู”ที่เป็นลบ นี่ตัวกูๆ เพิ่งเกิดมา
เป็นตัวกูบวกเป็นตัวกูลบ สลับกันไปตามเรื่องของมัน นี่คือความ
ยุ่งและยังไปหลงหนักเข้าๆก็ยุ่งมากขึ้น

เป็นวัยรุ่นเป็นหนุ่มสาวก็ยังขยายความเป็นบวกความเป็น
ลบออกไป ตามเรื่องที่เขาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเพศ
เรื่องกามารมณ์ เรื่องมันฆ่ากันตายในหมู่นักเรียน เพราะมันหลง
เรื่องนี้ หรือว่าไม่ใช่ นักเรียน เป็นหนุ่มสาวอิสระมันก็ยังฆ่ากันตาย
หรือมันยังทำอะไรชนิดที่ไม่น่าดู เพราะมันหลงบวกและหลงลบ
มันไม่มีความถูกต้อง ถ้าไม่หลงบวกหลงลบมันก็จะถูกต้องโดย
อัตโนมัติ เมื่อเรามาจากห้องแม่มันไม่มีบวกไม่มีลบ แล้วก็มีมา
มากขึ้นๆ จึงต้องกำจัดมันต้องปราบปรามมันอย่าให้เป็นบวกเป็น
ลบมาข่มเหงน้ำใจเรา บวกก็นหัวเราะเยาะ ลบก็นหัวเราะเยาะ

นี่คือจะเป็นมนุษย์ที่ชนะ“การค้าด้วยชีวิต”เหมือนที่
พระพุทธเจ้าตรัสสอน แล้วก็หัวเราะเยาะตาแก่คนนั้นที่แกอวด
ว่าแกถึงที่สุดแห่งชีวิต มันต้องอยู่เหนือความเป็นบวกเหนือ
ความเป็นลบ ไม่หัวเราะไม่ร้องไห้ ไม่ตีใจไม่เสียใจ ไม่ขึ้นไม่
ลง ไม่ฟูไม่แฟบ เมื่อนั้นแหละพักผ่อน..พักผ่อนเหลือประมาณ

ไปพักผ่อนสถานที่ตากอากาศ มันไง..มันยิ่งไปเพิ่มบวก
เพิ่มลบ ที่สถานที่พักผ่อนตากอากาศ ไม่ใช่ไปพักผ่อนหรอก ไป
เพิ่มบวกเพิ่มลบ หรือว่าไปทำไรก็ดี ไปภูเขา ไปทะเล หยุดบวก
หยุดลบได้ก็ดี แต่ถ้าไปเพิ่มบวกเพิ่มลบเหมือนที่เขาไปกันโดยมาก
เป็นวัตถุประสงค์ของเขา มันไม่ใช่ความถูกต้อง เก็บเวลาเก็บทรัพย์
สมบัติไว้ไปหาความสงบสุขที่ถูกต้องเสียดีกว่า มันจะได้สิ่งที่ดี
ที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้คือ ชีวิตเย็น

“ชีวิตเย็น” ไม่บวกไม่ลบ เรียกเป็นบาลีว่า“นิพพาน”
นิพพาน เย็น..ไม่ร้อน ไม่มีความร้อนเพราะมันไม่บวกไม่ลบ
มันไม่แยกเป็นบวกไม่แยกเป็นลบ มันอยู่เหนือบวกเหนือลบ มันก็
เดียว..เป็นอิสระ..นิพพาน

ท่านทั้งหลายอย่าได้กลัวนิพพาน เอาไว้ให้คนโง่เถอะ คนโง่
เขากลัวนิพพานเพราะว่าเขาได้รับคำสั่งสอนมาผิดๆเรื่องนิพพาน
ที่สอนว่า“นิพพาน”แปลว่า ตายนิรันดร ตายตลอดกาล ถูกแล้ว
มันมีคนสอนกันมาอย่างนั้น มีคนเชื่อกันมาอย่างนั้นในอดีตก่อน
พุทธกาลเขาพบนิพพานอย่างนั้นกันก่อน ตายนิรันดร เป็นนิพพาน

แต่พระพุทธเจ้าท่านมาพบนิพพานตามแบบของพุทธ
ศาสนา คือ เย็น ๆ ๆ เย็นได้เพราะว่าหมด“ตัณหา” หมดความ
รู้สึก“ตัณหา”ว่า“ของกู” ถ้ายังมี“ตัณหา”ยังมี“ของกู”มันเย็นไม่ได้

เพราะมันมีความหิว มีความกระหายไปตามแบบของ“ตัวกู” หรือ“ของกู” และยิ่งกว่านั้นมันจะเห็นแก่ตัวๆ มันไม่เห็นแก่ผู้อื่น มันไม่เห็นแก่ความถูกต้อง แล้วมันก็ทำอะไรชนิดที่มันเห็นแก่ตัว ตัวเองก็เดือดร้อนผู้อื่นก็เดือดร้อน เดือดร้อนกันไปหมด

ขอให้สนใจเรื่องนี้ให้มากที่สุด “ความเห็นแก่ตัว”เอากับมัน ไม่ได้นะ ขอให้มันครอบงำนะ **ความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งเลวร้ายที่สุด** ในบรรดาสิ่งเลวร้ายทั้งหลาย ในสากลโลกในสากลจักรวาลไม่มีสิ่งใดเลวร้ายน่าอันตรายมากเท่ากับ“ความเห็นแก่ตัว” เห็นแก่ตัวแล้วมันก็ไม่อยากจะเหน็ดเหนื่อยไม่อยากจะทำงาน มันก็เอาเปรียบมันก็นอนเสียแต่มันจะเอาเงิน นี่เคยเห็นคนเห็นแก่ตัวอย่างนี้ทั้งนั้น งานไม่อย่างทำแต่เงินอยากได้ แล้วคนเห็นแก่ตัวไม่สามัคคีกับใคร นอกจากคนคดโกงด้วยกัน ไม่สามัคคีกับใคร ไม่รักชาติ ไม่รักประเทศ ไม่รักอะไรหมด คนเห็นแก่ตัวนี้พร้อมที่จะเอาเปรียบ มีโอกาสเมื่อไรเอาเปรียบๆ คนเห็นแก่ตัวนี้ อิจฉาริษยาๆ แล้วจะเป็นอย่างไร มันก็เดือดคั่งอยู่ด้วยความโง่ ความหลงจนนอนไม่หลับเองจนเป็นบ้าๆ ไปส่งโรงพยาบาลบ้าถ้าโรคเห็นแก่ตัวมันสูงสุด

โรคเห็นแก่ตัวมันทำให้หลงทางๆ แล้วมันก็ย้อนกลับมาฆ่าตัวมันเองก็ได้ ฆ่าพ่อฆ่าแม่ฆ่าลูกฆ่าเมียฆ่าหมดเลยก็ได้ แล้วฆ่าตัวเองตามไป นี่ก็เพราะ**ความเห็นแก่ตัว** ที่มันบ้ามันเดือดจัดมันหลงทาง **ความเห็นแก่ตัวมันเป็นอย่างนี้**

ถ้าไม่มีใครเห็นแก่ตัวในโลกนี้แล้ว ก็เยือกเย็นเป็นสุข ไม่ต้องมีเรือนจำ ไม่ต้องมีคุกไม่ต้องมีตะราง ไม่ต้องมีตำรวจ ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีสิ่งเหล่านี้ ซึ่งมีขึ้นสำหรับผู้เห็นแก่ตัว แล้วก็

ที่สุดก็คือไม่ต้องมีโรงพยาบาลบ้า รัฐบาลบอกว่าไม่มีงบประมาณ จะสร้างโรงพยาบาลบ้าเพิ่มขึ้น เพราะคนเป็นบ้ามากขึ้นๆ จนไม่มี งบประมาณจะสร้างโรงพยาบาลบ้าให้พอ ดูซิว่าเป็นอย่างไรถ้า มันมีเรื่องเห็นแก่ตัว หากความสงบสุขไม่ได้ หากความพักผ่อนไม่ได้

หลักพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าจึงมุ่งทำลายความ เห็นแก่ตัว หมดความเห็นแก่ตัวนั้นแหละคือนิพพาน ไม่ต้อง ตายๆ มีชีวิตอยู่ “ไม่ตายนิรันดร”คือนิพพานในพระพุทธศาสนา “ตายนิรันดร”คือนิพพานของพวกอื่น นอกพระพุทธศาสนา

ไม่ตายนิรันดร นี้แหละเป็นนิพพานในพระพุทธศาสนา ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นเป็น“ตัวกู”เป็น“ของกู” เป็น“อัตตา”เป็น “อัตนียา” ไม่มี“ตัวกู”แล้วอะไรมันจะตายเล่า มันไม่มีอะไรจะตาย มันมีแต่จิตที่พบกับความไม่ตายเป็นสภาวะนิรันดร เป็นของมี ประจำอยู่ในสากลจักรวาล

เราจะรู้ธรรมะสูงสุดคือว่า**ไม่ต้องมีตัวตน ไม่ต้องมี“ตัวกู”** มีแต่ร่างกายกับจิตใจ ทำไปได้โดยไม่ต้องมีสิ่งที่เรียกว่า“ตัวกู” หรือ“อัตตา”หรือ“เจตภูต”หรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่พวกอื่นเขาสอน และนำมาสอนที่นี้ ที่ตรงนี้..เมืองไทยนี้ก็เชื่อกันอย่างนั้นว่ามีอัตตา มีวิญญาณมีเจตภูตเข้าๆ ออกๆ ร่างกายนี้เวลานอนหลับมันไป เทียบแล้วตื่นขึ้นมันกลับมา มันมีอัตตามีตัวตนมีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ คอยทำหน้าที่ ทางตาเห็นรูป ทางหูฟังเสียง ทางจมูกดมกลิ่น ทาง ลิ้นรู้รส ทางกายสัมผัสผิวน้ำ นี่มันเป็นอัตตาตัวตนทำหน้าที่อยู่ อย่างนั้น เกิดความคิดไปว่าร่างกายนี้ก็ตัวตน เวทนา-รู้สึก เป็นสุขทุกข์ก็เป็นตัวตน มีตัวตนเป็นผู้รู้สึก **สัญญา-สำคัญ**มัน หมายถึงอย่างนั้นอย่างนี้ๆ แพ้-ชนะ ได้-เสีย สัญญาเหล่านั้นก็เป็น

ตัวตน ตัวตนเป็นผู้สัญญา สังขาร-คิดนี่กอนั้นอย่างนี้ก็เป็นตัว
ตนเป็นผู้คิด และวิญญาณ-รู้แจ้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็
เป็นตัวตน นี่นอกพระพุทธศาสนา มีตัวตนไปหมด

ในพระพุทธศาสนาทั้งหมดนั้น“มีตัวตน” ก็มีแต่จิต
กับร่างกาย จิตฉลาดรู้สิ่งทั้งปวงถูกต้องแล้วก็บังคับร่างกายให้
เป็นไปอย่างฉลาดอย่างถูกต้อง มีแต่ความสุขสงบเย็น ไม่ต้องเป็น
ทุกข์ นี่เรียกว่าไม่ต้องมีตัวตน มีแต่ร่างกายที่ถูกต้อง มีแต่จิต
ใจที่ถูกต้อง เราถือศีลกินบวชเพื่อให้ร่างกายถูกต้อง ทำสมาธิ
วิปัสสนาเพื่อให้จิตมันถูกต้อง ร่างกายจิตใจทั้งคู่นี้มันถูกต้องๆ
แล้วมันก็หมดปัญหา ไม่ต้องมาบวชที่วัด บวชที่บ้านก็ได้

เมื่อใดมีการสำรวจมรรควงอย่าให้เกิดความผิดพลาดเมื่อนั้น
เป็นการบวช เด็กก็บวชได้ วัยรุ่นก็บวชได้ หนุ่มสาวก็บวชได้ พ่อ
บ้านแม่เรือนก็บวชได้ บวชอยู่ที่บ้านนั่นแหละ ไม่ต้องมาโกนหัว
อยู่วัด มาโกนหัวอยู่วัดตามธรรมเนียมประเพณีมันเง่หนักขึ้นไปก็
เห็นอยู่มากๆ ควบคุมความถูกต้องแก่ชีวิตนั่นแหละคือการบวช
จงตั้งใจให้ดีควบคุมความถูกต้องให้มันถูกต้องอยู่ทุกวินาทีทุกกระ
เปียดนิ้วอย่างที่ว่ามาแล้วมันก็เป็นบวช ไม่สะดวกที่จะมาอยู่ที่
วัดหรือบวชอยู่ในป่า ก็บวชอยู่ที่บ้านนั่นแหละ ระมัดระวังให้มี
ความถูกต้องๆ ไปทั้งหมด มันก็เป็นการบวช

การระวังให้ถูกต้องนี้ต้องมีทุกเวลา ทุกหน้าที่การงาน
ถ้าเป็นชาวนาชาวสวนก็ถูกต้องทุกขณะที่ขุดดิน ถ้าเป็นพ่อค้าก็
ทุกระยะทุกระเปียดนิ้วที่ทำการค้า ถ้าเป็นข้าราชการก็ทุกระ
เปียดนิ้วที่ทำหน้าที่ราชการ เป็นกรรมกรก็ทุกระเปียดนิ้วที่ทำ
หน้าที่เป็นกรรมกร เป็นศิลปินเป็นอะไรที่ละเอียดประณีตสุขุมขึ้น

ไปก็ให้ถูกต้อง แม้ที่สุดแต่ว่ามันจะเป็นคนขอทาน ที่นี้ความ
จำเป็นบังคับให้ต้องขอทานเพราะทพพลาภาพหรือเพราะอะไร
ก็ตามที่ต้องขอทาน ก็เป็นขอทานที่ถูกต้องๆ อยู่ทุกระเบียดนิ้ว
ของความเป็นขอทาน นั้นแหละคือการบวช

อ้าว..ที่นี้ เรามาดูให้ชัดเฉพาะเจาะจงลงไปทีว่าจะต้องจัดการ
เพราะมันหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งนั้นก็คือน้ำที่การงาน ทุกคนมีหน้าที่การ
งาน ใครบ้างไม่มีหน้าที่การงาน คนตายเท่านั้นที่ไม่มีหน้าที่ ถ้ายัง
เป็นๆ อยู่มันมีหน้าที่ มีหน้าที่ตามธรรมชาติก็มี โดยรู้สึกตัวก็มี
โดยไม่รู้สึกตัวก็มี มีหน้าที่โดยรู้สึกตัวก็จัดให้มันเป็นหน้าที่ที่
ถูกต้องๆ ก็จะได้รับประโยชน์จากหน้าที่ที่ถูกต้อง มีหน้าที่ที่ถูก
ต้องนั้นแหละคือ“ธรรมะ”

อย่าไปคิดให้มันผิดให้มันไกลว่าธรรมะไม่รู้อยู่ที่ไหน ต้องไป
บวชไปอะไร ทำหน้าที่อยู่อย่างถูกต้องนั้นแหละคือธรรมะ
กลางนา กลางสวนที่ออฟฟิศที่ไหนก็ได้ มีความถูกต้องที่ไหนมี
ธรรมะที่นั่น ขอให้เล่าเรียนอย่างถูกต้อง ทำการงานอย่างถูกต้อง
รับผลงานเสวยผลงานอย่างถูกต้อง หาเงินอย่างถูกต้อง มีเงิน
อย่างถูกต้อง ใช้เงินอย่างถูกต้อง ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง นั่นคือ
ธรรมะๆๆ ธรรมะคือมีหน้าที่ที่ถูกต้อง

คำว่า“ธรรมะ”แปลว่าหน้าที่ ไม่ใช่แปลว่าคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า คำสอนของลัทธิอื่นเขาก็เรียก“ธรรมะ”ในอินเดีย
เรียกธรรมะเหมือนกันหมด สอนเรื่องอะไร สอนเรื่องหน้าที่
พระพุทธเจ้าสอนไปอย่าง พวกอื่นสอนไปอย่าง พระพุทธเจ้าสอน
เรื่องหน้าที่ดับทุกข์ ดับทุกข์สิ้นเชิง..หน้าที่เป็นเรื่องดับทุกข์
ธรรมะก็เป็นเรื่องดับทุกข์ “ธรรมะ”จึงเป็นสิ่งเดียวกันกับ“หน้าที่”

“ธรรมะ” แปลว่าสิ่งที่ทรงไว้ไม่ให้พลัดลงไปสู่ความตาย หรือสู่ความทุกข์ ธรรมะตามตัวหนังสือแปลว่ายกขึ้นไว้ ยกขึ้นไว้ไม่ให้พลัดตกลงไป คำว่าหน้าที่ๆ ในภาษาไทยมันก็อย่างนั้นแหละ ใครมีหน้าที่ หน้าที่ก็จะยกคนนั้นขึ้นไว้ไม่ให้พลัดลงไปสู่ความตาย หรือความทุกข์ สิ่งนี้เขารู้จักกันมาก่อนพุทธกาลนานไกลแล้ว

ธรรมะมันเกิดก่อนพระพุทธเจ้า คนเขารู้จักธรรมะในฐานะที่เป็นหน้าที่ ถ้าไม่มีแล้วก็คือความตาย คนก็ต้องตาย สัตว์ก็ต้องตาย ต้นไม้ต้นไถก็ต้องตาย ตายหมดแหละถ้าไม่มีหน้าที่ ชีวิตมันอยู่ได้ด้วยหน้าที่ที่ถูกต้อง หน้าที่ที่ถูกต้องนั้นแหละคือธรรมะ จึงขอให้ท่านทั้งหลายมีหน้าที่ที่ถูกต้อง และพอใจเป็นสุขอยู่ ด้วยการมีหน้าที่ที่ถูกต้อง พุดงายๆ ก็“อาชีพ”นั้นแหละหน้าที่ จงมีอาชีพที่ถูกต้อง ปฏิบัติหน้าที่คืออาชีพที่ถูกต้อง อย่าให้มันผิดพลาด อย่าให้มันเป็นอันตราย อย่าให้มันกัดเจ้าของ **มีชีวิตที่มีหน้าที่ที่ถูกต้อง แล้วชีวิตนี้จะไม่กัดเจ้าของ** เมื่อใดที่ท่านทำหน้าที่ผิดพลาดคือไม่มีธรรมะ ถ้าไม่มีความถูกต้องในหน้าที่ก็คือไม่มีธรรมะ **เมื่อใดไม่มีธรรมะชีวิตนั้นมันจะกัดเจ้าของ**

นำหัวใหม่...ตัวชีวิตมันจะกัดตัวชีวิตเอง นี่มันเร็วกว่าหมา! เพราะหมามันยังไม่กัดเจ้าของ ลองคิดดูซิ **ชีวิตที่ทำผิดพลาดมันกัดเจ้าของ มันเร็วกว่าหมา!**

ขอให้ศึกษาสิ่งที่ควรศึกษาให้ถูกต้อง แล้วชีวิตนี้จะไม่กัดเจ้าของ ก็คือทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ทำหน้าที่ให้สนุกไปเลย เคารพหน้าที่ บูชาหน้าที่ พระพุทธเจ้าท่านเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้

ขอให้รู้จักพระพุทธเจ้าว่าเป็นบุคคลผู้ที่เคารพในหน้าที่ ท่านประกาศเองว่าท่านเคารพหน้าที่ ว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์

เคารพหน้าที่ บูชาหน้าที่ เคารพหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ เป็นพระ-
พุทธเจ้ายังเคารพหน้าที่

ส่วนพวกเรายังไม่เคารพหน้าที่ ยังเอาเปรียบหน้าที่ คดโกง
หน้าที่ บิดพลิ้วหน้าที่ หลอกหลวงหน้าที่ จะเห็นได้ที่สมุดเซ็นเวลา
มาทำงานที่ออฟฟิศ มันเขียนโกหกกันเกือบทั้งนั้น ไม่เคารพหน้าที่
หลอกหลวงหน้าที่ แม้เวลาที่ทำงานอยู่ที่ออฟฟิศก็พยายามบิดพลิ้ว
ทำอะไรไม่ต้องทำ ให้เวลาล่วงไปแล้วกลับบ้าน มันคดโกงหน้าที่
ไม่บูชาหน้าที่ ก็ไม่เจริญไม่เป็นสุข

ขอให้บูชาหน้าที่ ได้ทำหน้าที่ มีความพอใจหน้าที่ ยิ่งยาก
ยิ่งลำบากยิ่งพอใจ แล้วมันก็ฉลาดขึ้น มันจะสามารถขึ้น มันจะทำ
การ“ค้าขายด้วยชีวิต”ที่ดีขึ้นๆ มีกำไรมากขึ้น ได้รับสิ่งสูงสุดที่
มนุษย์ควรจะได้รับในการมีชีวิต ขอให้เป็นอย่างนี้เถิด

ยังมีเวลาเหลือ ขอพูดเรื่อง“หน้าที่ของพระพุทธเจ้า” ว่า
พระพุทธเจ้าเคารพหน้าที่อย่างไร

หัวรุ่งอย่างนี้ก่อนอย่างนี้อีก ท่านใคร่ครวญไปทั่วๆ โลก ทั่วๆ
ที่ท่านรู้จัก บ้านไหนเมืองไหน ในวันนี้จะไปทำอะไรที่ไหนกับใคร
ท่านนึกตั้งแต่ก่อนรุ่งแล้วท่านก็เห็นๆ อยู่ทีนั้นมิ้นทีนั้นมีที่นั้นมี
คนนั้นมีคนนี่ เล่าลือกันอยู่อย่างนั้นอย่างนี้ท่านก็รู้ ท่านก็แน่ใจว่า
วันนี้รุ่งขึ้นจะไปทีนั้น ก็อย่างนั้น พอรุ่งขึ้นสว่างท่านก็ไปที่นั้นในรูป
ของการไปบิณฑบาต คือไปโปรดสัตว์ ไปติดต่อกับคนนั้นจนได้
พูดได้จาจนได้ทราบเขาให้หายความโง่ เสียเวลาเท่าไรก็ได้ ฉันท
อาหารที่บ้านนั้นเลยก็ได้ พูดจากันไปเลยก็ได้ จนสำเร็จประโยชน์
ของท่านที่ชนะคนที่ท่านต้องการจะทราบเขา

ตอนเที่ยงก็พักผ่อนนิดหน่อยเท่านั้น พอบ่ายก็ต้องพบกัน

อีกกับหน้าที่คือมีคนไปคอยที่วัด ประชาชนชาวบ้านจะไปคอยฟัง คอยศึกษาที่วัดตั้งแต่บ่ายจนเย็น ท่านก็ต้องสอนคนที่ไปหาที่วัด ตั้งแต่บ่ายจนเย็น พอค่ำลง ท่านก็ต้องสอนพระเณรที่อยู่ด้วยกัน จนถึงเวลาเที่ยงคืน เทวดามา เทวดาในโลกนี้..พระเจ้าแผ่นดิน เขาก็เรียกเทวดา จากสวรรค์บนฟ้าก็เทวดา เทวดามาเวลาที่เที่ยงคืน ท่านก็รับแขก สอนแก้ปัญหอะไร จนเวลาเลยตึกเลยตื่นไปแล้ว จึงจะพักผ่อนนิดหน่อย เดี่ยวก็หัวรุ่งอีก ก็นึกอีกว่าพรุ่งนี้จะไปที่ไหน ทำอย่างนี้ **ครบวงจรทั้งวันทั้งคืน ทั้งวันทั้งคืน** พวกเราทำงาน ครบวงจรวันคืนอย่างนี้ใหม่ ไปใคร่ครวญเอาเอง

เมื่อท่านเสร็จธุระที่เมืองนี้แล้วจะไปเมืองอื่น ทำอย่างไร ท่านไม่มีรถยนต์ ท่านไม่นั่งเกวียนที่เทียมด้วยวัว ไม่นั่งรถม้าที่เทียมด้วยม้า เทียมด้วยสิ่งที่มีชีวิต นักบวชทั้งหลายไม่นั่งยานพาหนะที่เทียมด้วยสัตว์ที่มีชีวิต รถยนต์ไม่มี ทำอย่างไร ท่านก็ต้องเดิน ตามพระบาลี ท่านจะสังเกตเห็นว่าพระพุทธเจ้าไม่มีรองเท้า พระพุทธเจ้าไม่มีร่ม ขอให้ท่านได้เห็นใจ ไม่มีรองเท้าไม่มีร่มก็เดินได้ เดินไปกลางแดดได้ พระเดี๋ยวนี้มีเหลือประมาณ เลยร่มเลยรองเท้า มีกล้องถ่ายรูป ฯลฯ เทียบกับพระพุทธเจ้าดูก็แล้วกัน มีอะไรต่างกัน โกลกก็มากน้อย ท่านก็เดินไปได้ แดดก็แดด ฝนก็ฝน ท่านก็ป้องกันไปตามเรื่อง ไปถึงเมืองนั้นก็ทำอย่างเดียวกับเมืองที่แล้ว ทำงาน ครบวงจร ทำงานครบวงจรอย่างนี้ทุกปีไป

จนปีสุดท้ายจะนิพพาน ค่ำลงจะนิพพาน คือ ดับขันธ กลางวันยังเดินอยู่เป็นโยชน์ๆ ท่านไม่ไปโรงพยาบาลหรือไปหาหมออะไร จะนิพพานอยู่เดี๋ยวนี้แล้วก็มีคนมาถามปัญหา พวกนิกายอื่นมาถามปัญหาขอให้ตอบ มาถามเพื่อจะปฏิบัติธรรม

พระเจ้าพระสงฆ์ก็ว่า โธ้ย..นี่มันเกินไปแล้ว ไล่มันไป ไปๆ อย่า
มากวน อย่ามากวน จะมีการบริณิพพาน พระพุทธเจ้าท่านได้ยิน
..อย่าไล่ อย่าไล่ เรียกมันมาๆ แล้วท่านก็สอน สอนตามที่เขา
ต้องการจะรู้จนสามารถเป็นพระอรหันต์ ต่อมาไม่กี่นาทีท่านก็
นิพพาน นิพพานอย่างผู้ที่ไม่มิกิเลสไม่มีความทุกข์อะไรได้
เปรียบเหมือนกับปิดสวิทช์ไฟฟ้าอย่างง่าย ๆ อย่างนั้น นี่
นิพพานของพระพุทธเจ้า ท่านมีความรู้สึกอยู่เต็มที่อยู่แบบนี้
ท่านก็ปิดความรู้สึกแล้วก็นิพพาน นิพพานอย่างปิดสวิทช์

สรุปความแล้ว ท่านทำหน้าที่ครบวงจรชีวิตวันคืนวันคืน
จนกระทั่งนาทีสุดท้ายของชีวิตท่านก็ยังทำหน้าที่

ขอให้เรามุ่งหมายที่จะทำหน้าที่อย่างนั้นกันเถิด ทำหน้าที่
จนกระทั่งวินาทีสุดท้าย แล้วก็ตายอย่างปิดสวิทช์ไฟบ้าง ไม่ใช่
ตายอย่างหิวกระหายจะเอาสวรรค์วิมานอะไร สัญญากับคู่รักว่า
จะไปพบกันอีก มันตายอย่างเปรต อย่างมีความหิว ไม่มีความ
หมายอะไร “ตายอย่างปิดสวิทช์ไฟ” ก็หมายความว่า ไม่ต้องการ
อะไร เย็นๆ ๆ ๆ มาตลอดเวลา ถึงนาทีสุดท้ายก็ปิดสวิทช์ไฟ ชีวิต
มันก็หยุดไป

นี่ความเคารพหน้าที่ของพระพุทธเจ้ามีถึงขนาดนี้ ขอให้
เราทุกคนเคารพหน้าที่ ซื่อตรงต่อหน้าที่ ถูกต้องในหน้าที่ จะ
ขอใช้คำว่าทำหน้าที่ให้สนุก บางคนบอกว่า “กูไม่เชื่อ..ให้ทำ
หน้าที่อย่างสนุก ไม่เห็นสนุกอะไร เหนือไหล่โคลย์ย่อยจะสนุกอะไร”
นั่นมันคนโง่ มันทำหน้าที่ไม่สนุก ถ้าผู้มีปัญญามันต้องทำหน้าที่
สนุก เพราะรู้ว่าได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง ได้ทำสิ่งที่ดีที่สุดในที่มนุษย์จะต้อง
ทำ แล้วก็ทำอย่างสูงสุดเหมือนพระพุทธเจ้าเป็นบุคคลสูงสุดก็ยังมี

เคารพหน้าที่ ให้เราเคารพหน้าที่พยายามทำหน้าที่ให้ดีที่สุด ให้
สนุก คำว่า“ให้สนุก”นี้มันมีความหมายลึกอยู่ต้องแปล ถ้าได้รับ
ความพอใจมันก็สนุกเพราะหน้าที่เป็นสิ่งที่ให้ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด
ก็นึกสนุกที่จะต้องทำ พอทำเข้าได้รับผลก็สนุก ก็นึกสนุก รู้สึกว่า
สนุกก็เพราะรู้จักหน้าที่ รู้จักความหมาย รู้จักคุณค่าของหน้าที่
พอได้ทำสิ่งที่ดีก็สนุก นี่ก็เรียกว่า“สนุก”

แล้วขอให้สนใจอย่างนี้ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ทำหน้าที่
เพื่อความถูกต้องของการเป็นมนุษย์ มิฉะนั้นมันก็ทำหน้าที่
เพื่อกามารมณ์ เพื่อเป็นทาสของกามารมณ์ แล้วมันร้อนเป็นไฟ
สนุกกลางกองไฟแล้วก็ไหม้ไป มิฉะนั้นก็ทำอย่าง“เข้าซามเย็นซาม”
อย่างนี้ไม่ไหวไม่สนุกหรอก ทำหน้าที่หากินไปวันๆ เข้าซามเย็นซาม
ก็ไม่สนุกเหมือนกัน

ถ้ามีความหมายสูงสุดว่าหน้าที่เป็นสิ่งสูงสุด สูงสุดจน
พระพุทธเจ้าเคารพ แล้วก็ทำหน้าที่แล้วก็จะได้สิ่งที่ดีที่สุดที่
มนุษย์ควรจะได้รับ คือ เย็น ๆ คนเดียวก็เย็น สมรสเป็นคู่ก็เย็น
ทำงานไปตลอดชีวิตก็เย็น ๆ เพราะฉลาด เพราะรู้ว่าทำทำไม

ทำให้สนุกได้ก็ทำให้เหมือนกับกีฬา กีฬามันมีแพ้มีชนะ
เราจะทำให้มันชนะ ทำหน้าที่ให้ชนะ การทำงานก็เหมือนเล่นกีฬา
เราเป็นผู้เล่นกีฬาเอง เป็นผู้ดูกีฬาเอง เป็นผู้ตัดสินกีฬาเอง
แล้วทำไม่จะไม่สนุกล่ะ ถ้าไม่สนุกก็โง่เต็มที่ ชีวิตนี้เหมือนกับการ
เล่นกีฬา ทำให้ดีที่สุด เล่นเอง ดูเอง ตัดสินเอง ชีวิตก็เป็นกีฬา
การงานก็เป็นกีฬา ก็สนุก

หรือว่าเป็นการต่อสู้ๆ เหมือนกับทำสงคราม ทำสงคราม
กับกิเลส ชนะกิเลสเท่าไร ชีวิตก็เย็นเท่านั้น

เอาอย่างนี้ดีกว่าว่าแสดงฝีมือลายมือของความเป็นมนุษย์
เกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ให้เสียที่ที่เกิดมาชาติหนึ่ง จะแสดงฝีมือลาย
มือให้ดีที่สุด เพื่อช่วยกันทำโลกนี้ให้มีความสุข ใ้ห่งดงาม ให้มี
สันติภาพ แม้ว่าจะจะเป็นลูกจ้างเขาก็อย่าคิดว่าเป็นลูกจ้าง คิดว่า
เป็นเพื่อนช่วยกันสร้างโลกนี้ให้่งดงาม นายจ้างเขาให้เงินเดือนมา
ก็ไม่ใช่ค่าจ้าง เป็นค่าใช้สอยเพื่อเอามาทำโลกนี้ให้่งดงาม เราคิด
อย่างนี้ก็ได้ นายจ้างจะคิดอย่างไรก็ช่างหัวหน้าจ้าง ฉันคิดอย่างนี้
คิดว่าจะช่วยกันทำให้โลกนี้่งดงาม ถ้าอย่างนั้นมันก็เล็ก เล็กเป็น
ลูกจ้างเป็นนายจ้าง มาเป็นเพื่อน เพื่อนเกิด-เพื่อนแก่-เพื่อนเจ็บ-
เพื่อนตาย ช่วยกันสร้างโลกนี้ให้่งดงาม นี่เป็นลัทธิสังคมนิยม
ของพระพุทธเจ้า ไม่น่ารังเกียจอะไร

นี่ก็เลยได้“ชีวิตใหม่”ที่ไม่รู้จักความทุกข์รู้จักแต่ความสุข
รู้จักแต่ความพอใจๆๆ ถูกต้อง-พอใจ ถูกต้อง-พอใจ มีการ
กระทำที่ถูกต้องเมื่อไร พอใจเป็นสุขเมื่อนั้น จัดการให้มันถูกต้อง
พอใจไปเสียทุกอย่าง ทำงานที่ออฟฟิศทุกกระเบียดนิ้วถูกต้องพอใจ
มาอยู่ที่บ้านทุกกระเบียดนิ้วถูกต้องพอใจ ตื่นขึ้นมาล้างหน้าถูฟัน
ถูกต้องพอใจ ไปห้องน้ำถูกต้องพอใจ มากินอาหารถูกต้องพอใจ
มีสติสัมปชัญญะ ระวังให้ถูกต้องๆๆ แล้วมันจะพอใจๆๆ ใน
ทุกสิ่งทุกอย่าง

แม้ว่าจะช่วยล้างถ้วยล้างจานช่วยกวาดบ้านถูเรือนก็ถูกต้อง
พอใจ คนโง่ทำไม่เป็น คนฉลาดทำเป็น ไม่ต้องไปหาความถูกต้อง
พอใจที่ไหนให้ลำบาก ช่วยแม่ครัวล้างถ้วยล้างจานกวาดบ้านถูเรือน
ทำสมาธิอยู่ที่ล้างถ้วยล้างจานเมื่อกวาดบ้าน ไม่กวาดมันน่าขยะ
ไปมีสมาธิอยู่ที่นั่น เป็นสมาธิอยู่ที่ล้างถ้วยล้างจานกวาดบ้านถูเรือน

มันก็เหลือ เหลือประมาณแล้ว ถูกต้องพอใจอยู่ที่บ้าน บริหารชีวิต
อยู่ที่บ้านก็ถูกต้อง ทำงานที่ออฟฟิศก็ถูกต้องอยู่ทุกกระเบียดนิ้วของ
งานที่เขามอบหมายให้ทำ มีสังคมกับเพื่อนบ้าน ทางสังคมถูกต้อง
ไปหมด ต่อบิดามารดาก็ถูกต้อง ต่อบุตรภรรยาถูกต้อง ต่อมิตร
สหายก็ถูกต้อง ต่อครูบาอาจารย์ก็ถูกต้อง ต่อเจ้านายผู้บังคับ
บัญชาถูกต้อง ต่อลูกน้องผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาก็ถูกต้อง อย่างนี้
ในบาลีเรียกว่าถูกต้องทั้ง“หกทิศ” หกทิศทางถูกต้อง ที่บ้าน
บริหารกายก็ถูกต้อง ที่ออฟฟิศทำอาชีพก็ถูกต้อง นอกบ้านสังคม
ถูกต้อง **คงที่อยู่ในความถูกต้อง มีชีวิตอยู่ด้วยความถูกต้อง**
มันไม่สนุกแล้วก็บ้าเต็มที คนนั้นมันโง่เกินไปอยู่ด้วยความถูกต้อง
ถูกต้องทุกอย่างทุกประการ การงานมันสนุก

ขอให้ท่านทั้งหลายฉลาดพอที่จะทำให้น้ำที่การงาน
เป็นของสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย ทิ้งการงานไปทำอบายมุข ดีมี
น้ำเมาเที่ยวกลางคืน ดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร
เกียจคร้านทำงาน ส่ำมะเลเทเมากันไปใหญ่ คนโง่ไปเห็นสิ่ง
นั้นเป็นความสุข นี่มันสุขกลับหลังหัน ต้องอยู่ที่ความถูกต้องๆ
ไม่ต้องไปทำอย่างนั้น **อยู่ด้วยความถูกต้อง คืออยู่ด้วยธรรมะ**

ท่านทั้งหลายมาที่นี้มาแสวงหาความรู้ทางธรรมะ ก็มา
แสวงหาความถูกต้องวิธีที่จะทำอย่างถูกต้อง ได้รับความอย่างถูกต้อง
แล้วท่านก็จะมีชีวิตถูกต้องไม่มีปัญหา มีแต่ความพอใจ เป็นชีวิตที่
ถูกต้องจนยกมือไหว้ตัวเองได้ว่า **โอ้..มันเต็มไปด้วยความถูกต้อง**
ยกมือไหว้ตัวเองได้เมื่อไรเป็นสวรรค์แท้จริงเมื่อนั้น สวรรค์
อื่นหลอก สวรรค์แห่งความรู้สึกว่าถูกต้องๆ พอใจ ถูกต้องนี้เป็นสุข
เป็นสวรรค์ที่แท้จริง

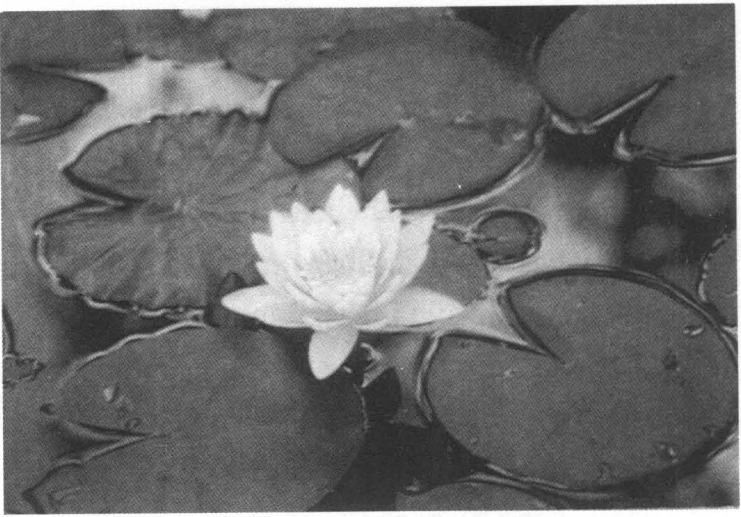
นรกใต้ดิน-สวรรค์บนฟ้านะ เขาสอนกันอยู่ก่อน **พระพุทธเจ้า** พระพุทธเจ้าก็เอออวยไปตามเขา ไปเอาความหมายว่าตายแล้วตกนรก ตายแล้วไปสวรรค์ เอาค่านั้นมาใช้ ให้คนประพฤติดี แต่ท่านซึ่ลึกลงกว่านั้นว่านรกสวรรค์มันอยู่ที่ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ ที่ตัวชีวิตนั่นเอง ถ้าทำผิดก็เป็นนรก ถ้าทำถูกก็เป็นสวรรค์ ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจเป็นเครื่องมือสัมผัสโลก ถ้ามีความถูกต้องก็เป็นสวรรค์ ถ้ามีความผิดพลาดก็เป็นนรก

ขอให้เราควบคุมตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ ๖ อย่างนี้ ให้ถูกต้องอยู่เสมอๆ ก็เป็นสวรรค์อยู่เสมอ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้ จึงขอให้เคารพหน้าที่ ระมัดระวังในหน้าที่ ละเอียดละขอในการทำในหน้าที่ มันก็จะเกิดความถูกต้องทางตา-ทางหู-ทางจมูก-ทางลิ้น-ทางกาย-ทางใจ ก็เป็นสวรรค์แท้จริงที่นี่และเดี๋ยวนี้ ไม่ต้องรอดต่อตายแล้ว

นี่คือธรรมะ ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ท่านทั้งหลายมาเพื่อแสวงหาเพื่อนำไปใช้ประกอบกันเข้ากับชีวิต เป็นเครื่องดำเนินชีวิตชนิดที่น่าพอใจ ดังที่พูดเป็นหัวข้อว่าการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องน่าพอใจ ขอให้ท่านทั้งหลายได้ประสบความสำเร็จในความประสงค์ข้อนี้ คือมีธรรมะเป็นเครื่องดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและพอใจ อาตมาขออนุโมทนายินดีพอใจในการที่ท่านทั้งหลายมาสู่สถานที่นี้ในวัตถุประสงค์อย่างนี้ ขอแสดงความหวังว่าให้ท่านประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าในทางธรรมะ มีความสุขสวัสดิ์อยู่ทุกทิพาราตรีกาลเทอญ

หลักอบรมจิต

● ต้องมีทุกข์	เพราะเหตุ	สามสถาน
๑. บุพพกาล	ทำบาป	ไว้ลาภเหลือ
๒. บัดนี้	ทำไม่ดี	มีเหลือเพื่อ
๓. ไม่ยก	จิตให้เหนือ	โลกธรรม ฯ
● ไม่มีทุกข์	เพราะเหตุ	สามสถาน
๑. บุพพกาล	ทำดี	ไว้อุปถัมภ์
๒. บัดนี้	ทำแต่ดี	มีประจำ
๓. รู้ทำ	จิตตรง	ไม่หลงงม ฯ
● ถ้ารู้จัก	ทำจิต	ยิ่งไปกว่า
ไม่เห็นว่าเป็น	ทุกข์สุข	ควรมัวสม
ก็ปล่อยวาง	ทุกอย่าง :	ว่างอารมณ์
หยุดหวานขม	สงบเย็น	เป็นนิพพาน ฯ

.....“ชีวิตที่น่าพอใจ” เป็นชีวิตเย็น
เป็นชีวิตที่ไม่หิว เป็นชีวิตที่อึดโดยไม่ต้องกิน
บางคนว่า “บ้าแล้ว...อึดโดยไม่ต้องกิน”
มันไม่หิว แล้วจะกินทำไมล่ะ
ความไม่หิว นั่นแหละคือความอึด
เรื่องทางจิตใจมันเป็นแบบนี้.....

.....ขอให้ชีวิตอยู่ด้วยความไม่หิว
คือไม่มีอะไรมาหลอกหลวง
ให้หลงรัก หลงพอใจ หลงบูชา
อย่างที่เขาลงกันนัก.....